

УДК 305

САМОВИЗНАЧЕННЯ ЯК КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ СОЦІАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИНАХ

Студ. О.С. Кубарева

Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара

Ключові слова: молода сім'я, самовизначення, інститут сім'ї.

У сучасних реаліях країни самовизначення становиться провідною категорією вільного життя людини, яка з'явилася в останні десятиріччя. Зникає загальноприйнята система норм (моральних, трудових та інші), кожен вільний обирає ту позицію світосприйняття, що відповідає його баченню світу. Це стало причиною й більш високої свободи щодо укладання шлюбу та організації сімейного життя, людина не лише спирається на свій погляд при обиранні шлюбного партнера, але й сама конструює модель взаємовідношень, виховання дітей. Розкриття сутності та змісту самовизначення сім'ї при розв'язанні демографічних, економічних та соціально-педагогічних проблем дозволить з нового ракурсу вивчити багато складних явищ, що притаманні сучасній сім'ї.

Поняття «самовизначення» рідко застосовується при дослідженні сучасного подружжя та сім'ї. Наприклад, А.І.Романюк виділяє, але не деталізує сутність та особливості саморегуляції сім'ї в сучасному світі. [3] Інші дослідники використовують поняття «самовизначення» стосовно сім'ї лише при вивченні проблеми збільшення чисельності дітей в окремого подружжя, у тому сенсі, що у значній кількості молодих сімей відсутні навички самовизначення та самоорганізації життя, що дозволяють формувати нову поведінку молоді в області демографічної політики. [2 с. 113] До питання самовизначення особистості в сім'ї зверталися Л.С.Рубінштейн, О.В. Лішина, А.Н. Леонтьєв, Н.С.Пряжніков. Представники та прибічники філософського тлумачення виділяють в самовизначенні такі компоненти: самопізнання, самооцінка, самовиховання, самоосвіта. [1, с. 67] При дослідженні сім'ї, виходячи з характеристик самовизначення, необхідно виділяти потребу в розкритті її потенціалу саморозвитку в процесі виконання основних функцій цієї малої первинної групи.

Метою роботи є розкриття самовизначення в контексті шлюбних та сімейних відносин.

На основі теоретичних уявлень про самовизначення сім'ї було проведено в 2016 році емпіричне дослідження серед студентів з метою огляду перспективи розвитку сімейних відносин та перспектив самовизначення молодої сім'ї. Також були опитані респонденти шляхом напівстандартизованого інтерв'ю, які є представниками молодих сімей, з метою вивчення проблем, орієнтацій та мотивації поведінки.

Шляхом анкетного опитування було виявлено, що зараз молодь самостійно обирає форму організації сім'ї, тобто вона вважає сім'єю не лише зареєстрований шлюб, а також фактичний шлюб. Немає чіткої поляризації щодо крайніх поглядів, це може вказувати на те, що суспільство є відкритим та релятивістські погляди не оминають молодь. Так, до цивільного шлюбу позитивно відносяться 34,3%, негативно-31,4%, байдуже-34,3% опитаних. «Мы, кстати, не поженились. Мы в гражданском браке» (фрагмент інтерв'ю з дівчиною, 19 років).

Самовизначення сімейного подружжя знаходить свій прояв у виборі часу для створення сім'ї. Якщо 35 років назад вважалося, що молодь повинна вступати до шлюбу в 19-22 роки (після служби в армії та закінчення навчання), то зараз вікові показники дещо «подорослішали». Респонденти зазначили, що оптимальним віком для

вступу до шлюбу є вік від 23-30 років (51,4%) та від 19-22 років (48,6%), а основною умовою для створення сім'ї вважають наявність роботи та постійного доходу (57,1%).

Уяви про обов'язки, які мають виконувати подружжя, майже не розрізняються в залежності від статі респондентів. Так, рівноправну егалітарну форму шлюбу обирають 71,4% чоловіків та 69,9% жінок. 14,3% серед опитаних чоловіків вважають, що забезпечувати сім'ю матеріально повинен переважно чоловік, 71,4% - разом. У свою чергу, 46,4% серед опитаних жінок вважають, що забезпечувати сім'ю матеріально повинен переважно чоловік, 53,7% - разом. Так, ми бачимо, погляди щодо рівних прав разом з усім сучасним суспільством розділяє молодь. «Жена пошла работать. Уже трудится, ей, конечно, сложнее. Уборка в доме на ней и готовка» (фрагмент інтерв'ю з чоловіком, 28 років).

Бажання вступити до шлюбу виникає на основі свого рішення, а не через поради близьких. «Стимулом было желание иметь детей, чтобы родить их в законном браке», «Мы не жили вместе до этого, а хотелось быть вместе, время пришло», «Вагітність була стимулом» (фрагменти з інтерв'ю).

Розподіл сімейних обов'язків здійснюється з одного боку, на засадах відтворення традиційного розподілу між подружжям: жінка вирішує питання побутові, з іншого - вона прагне до самореалізації поза межами сім'ї: «Нелегко мені, але я постійно з нею. А чоловік працює. Ми розділили ці обов'язки. Тому він повністю устає на роботі, а я повністю ніяка через дитину», «Через декілька років я бачу в собі щасливу, усміхнену бізнес леді» (фрагмент інтерв'ю з дівчиною, 23 роки).

Самовизначення сім'ї також проявляється у втіленні потреби в народженні дітей та їх кількості. 57,1% респондентів хочуть мати 2 дитини, 25,7% - одну дитину, 5,7% - не бажають мати дітей. Такий розподіл говорить, що молодь налаштована на малодітну модель сім'ї (1-2 дитини) через різні причини.

Перехід молодої сім'ї в стан постійного самовизначення посилює роль раціонального в здійсненні всієї повсякденної життєдіяльності. Від кожного її представника, перш за все від подружжя, вимагаються навички керування спільними, а не особистісними потребами з метою збереження шлюбу. Рішення цих задач потребує опанування кожним членом сім'ї знаннями щодо самоменеджменту, які забезпечують позитивний психологічний клімат, а також реалізацію всіх функцій сім'ї. Подальший розгляд цього питання є актуальним для вивчення проблем молоді та молодих сімей з метою розуміння їх потреб та управління соціальними відносинами в межах шлюбу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демина Л. Д. Психическое здоровье и защитные механизмы личности / Л. Д. Демина. // Изд-во Алтайского государственного университета. – 2000. – С. 67.
2. Павлов Б. С. Воспроизводство человеческого потенциала в регионе: методологические подходы социологического анализа / Б. С. Павлов. // Екатеринбург. – 2010. – С. 113.
3. Романюк А. І. Демографічне майбутнє розвинених суспільств: між детермінізмом і свободою вибору [Електронний ресурс] / А. І. Романюк // соціол. дослідж. 1999. № 3. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: <https://uchil.net/?cm=156>.